

УДК 351

DOI 10.37749/2308-9639-2024-2(254)-1

Н. А. Савінова,

Д. Ю. Н., С. Н. С.,

директор навчально-наукового інституту

морського права та менеджменту

Національного університету «Одеська морська академія»

СТРАТЕГІЯ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ЗА МОРСЬКОЮ ДОКТРИНОЮ УКРАЇНИ

Україна, як морська держава, в умовах війни та миру має дбати про безпеку цього статусу, своїх морських привілеїв та обов'язків перед іншими акторами в сфері використання Світового океану. На сьогодні в державі присутнє надто вузьке розуміння морської безпеки, яке, фактично, не охоплює всіх безпекових аспектів, котрі формують такий напрям на загальнополітичному рівні, та на рівні правової політики держави.

В статті запропонований кардинально новий підхід до оцінки змісту і наповнення поняття «морська безпека» з урахуванням основних настанов Закону України про основи національної безпеки та базового стратегічного акту України в сфері формування політики України як морської держави – Морської доктрини України на період до 2025 р., а також запропоновані етапи наукового рівня формування дієвої і ефективної стратегії правової політики морської безпеки України.

Ключові слова: морська держава, морська безпека, правова політика морської безпеки, стратегія правової політики, національна безпека на морі, Морська доктрина, національні інтереси в морі, загрози національній безпеці в сфері морської діяльності, асоціація України з ЄС.

Визначення, розуміння та сприйняття ролі правової політики держави та міждержавних утворень сьогодні перебуває на стрижні наукових і прикладних дискусій. Визначення правової політики, рівно як і її функції та напрями на різних етапах розвитку держави, також різняться.

На підставі визначень одного з провідних стратегічних документів правової політики України, як морської держави, є Морська доктрина України на період до 2035 р., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. [1] (далі – Морська доктрина), ствердження України як морської держави є одним зі стрижневих політичних рішень держави і визначає основні стратегічні кроки в сфері національних інтересів на морі до 2035 р.

Безсумнівно, вказаний акт належить до стратегічних актів правової політики. Це прямо вбачається з основних визначень правової політики — міжгалузевої правової категорії, «яка визначає базовані на загальних та специфічних закономірностях розвитку національної правової системи принципи, стратегічні напрями та шляхи створення і реалізації правових норм, спрямована на зміцнення режиму законності та безпеки, формування у громадян розвиненої правової культури, здатності використовувати правові засоби для задоволення своїх інтересів, захисту прав та свобод, і одночасно є статичним елементом правової системи» [2, с. 13].

Відповідає Морська доктрина ознакам акту правової політики держави відносно її призначення: вона «знаходиться на рівні

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

de lege ferenda¹. Проблемними залишаються саме поняття правової політики, її зміст, місце у системі інших видів політики тощо» [3, с. 15].

Дійсно, правова політика, і Морська доктрина як її елемент, є носіями змісту de lege ferenda, формуючи основні напрями динаміки права, а вже в розрізі такої динаміки впливає на динаміку законодавства у розумінні обсягу останнього згідно з офіційним тлумаченням. [4]*

В преамбулі Морської доктрини проголошено: «Перемога в Україні демократичних сил і розгортання активного політичного та економічного співробітництва з Європейським Союзом, відновлення діалогу про приєднання до НАТО в умовах тимчасової окупації Російською Федерацією території України, агресії Російської Федерації проти України та її спроб перерозподілу сфер контролю над акваторією Азовського і Чорного морів, необхідність прискорення процесу виходу держави з довготривалої системної кризи потребують оновлення напрямів розвитку України як морської держави. ...На сучасному етапі становлення України особливого значення набуває фактор утвердження її як морської держави, виходячи з її просторових і геофізичних особливостей, місця та ролі у глобальній та регіональній системі міжнародних відносин» (курсив мій, — Н. С.).

Виходячи з такої констатації Морської доктрини, напрями утвердження України як морської держави та її розвитку, як дієвого актора міжнародних регіональних та глобальних відносин проголошені пріоритетними напрямами розвитку морської політики держави до 2035 р.

Державна морська політика України Морською доктриною визначається як система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, спрямованих на реалізацію національних інтересів на морі (курсив мій, - Н. С.).

Поняття «національні інтереси» в Україні має законодавче визначення на рівні Закону України «Про основи національної безпеки України» [5] (далі – Закон Про основи національної безпеки): «життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності Українського народу, як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток» (ст. 1) (курсив мій, - Н. С.). Пізніше ми повернемося до цього питання, а зараз проаналізуємо основні для безпекового аналізу положення Морської доктрини.

Національні інтереси на морі окреслюються Морською доктриною як сукупність матеріальних та інтелектуальних потреб українського народу і держави у сфері морської діяльності, що реалізуються на основі морського потенціалу.

І саме через унеможливлення або ускладнення реалізацію національних інтересів на морі та сталий розвиток України як морської держави певними діями, подіями і явищами, КМУ України характеризує такі вади як загрози національній безпеці в сфері морської діяльності на рівні Морської доктрини так: «Загрозами національній безпеці України у сфері морської діяльності визначаються фактори, що безпосередньо чи у перспективі унеможливають або ускладнюють реалізацію національних інтересів на морі, сталий розвиток України як морської держави» абз. 13 ч. 1 Розділу «Визначення термінів» Морської доктрини [1].

Зрозуміло, що безпечний (захищений від негативних впливів) стан задекларованого розвитку України як морської держави і убезпечення його від загроз залежить від належного стану безпеки, який на доктринальному рівні характеризується низкою доволі різних кутів бачення:

1) відсутність ризику, загроз і небезпек;

¹ Лат. сентенція de lege ferenda контекстно означає: «з погляду права / закону, в якому є потреба».

*Сама Морська доктрина [1], затверджена Постановою КМУ, може бути віднесена до «актів законодавства» лише при застосуванні вказаного офіційного тлумачення.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

- 2) властивість [стійких] систем;
- 3) стан захищеності від ризиків, загроз та небезпек;
- 4) відповідність певним правилам, параметрам;
- 5) комплекс заходів, необхідних для усунення уразливості [Див. 6].

За Законом Про основи національної безпеки це – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у найважливіших сферах функціонування держави та суспільства.

Як вбачається, таке визначення поєднує і стан, і виявлення, і запобігання та нейтралізацію реальних та потенційних загроз визначеним сферам національних інтересів у найважливіших сферах функціонування держави та суспільства.

Важливим для формулювання остаточного визначення морської безпеки є розуміння того, чи є морська безпека, як феномен, складовою національної безпеки України. Безумовно, це – так, адже зміст Морської доктрини безпосередньо спрямований на реалізацію національних інтересів на морі — «сукупність матеріальних та інтелектуальних потреб українського народу і держави у сфері морської діяльності, що реалізуються на основі морського потенціалу» [1], та передбачає їхнє убезпечення від загроз національній безпеці у сфері морської діяльності. Згідно з тезаурусом Морської доктрини,

загрози національній безпеці у сфері морської діяльності — фактори, що безпосередньо чи у перспективі унеможливають або ускладнюють реалізацію національних інтересів на морі, сталий розвиток України як морської держави.

Виходячи з загального розуміння національної безпеки, морську [національну] безпеку слід розуміти як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави у сфері морської діяльності, за якої забезпечуються сталий розвиток України як морської держави, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам на морі.

Спрощене розуміння морської безпеки, спираючись на зміст Морської доктрини, доцільно окреслити як стан убезпечення інтересів України від загроз національній безпеці у сфері морської діяльності.

Але чи визначає сама Морська доктрина весь спектр загроз морській безпеці з розумінням такого стану захищеності? І не лише стану, а і предмету захисту?

В Морській доктрині такі загрози виділені в окремому розділі «Загрози національній безпеці в сфері морської діяльності» і визначені, з урахуванням останньої редакції документу так:

— дії російської федерації (включаючи дії окупаційної адміністрації) як держави-агресора щодо дестабілізації обстановки в Азово-Чорноморському регіоні із застосуванням інформаційного, політичного, економічного та військового впливу, спрямовані на: /.../²,

² Лат. сентенція *de lege ferenda* контекстно означає: «з погляду права / закону, в якому є потреба».

* Сама Морська доктрина [1], затверджена Постановою КМУ, може бути віднесена до «актів законодавства» лише при застосуванні вказаного офіційного тлумачення.

До загроз національній безпеці України Морською доктриною віднесені «дії Російської Федерації (включаючи дії окупаційної адміністрації) як держави-агресора щодо дестабілізації обстановки в Азово-Чорноморському регіоні із застосуванням інформаційного, політичного, економічного та військового впливу, спрямовані на:

— легітимізацію тимчасової окупації території України, втрату суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, а також визнання світовою спільнотою нового територіального розподілу;

— посягання на національні інтереси України на морі;

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

де конкретизація містить 8 позицій, пов'язаних з всіма видами гібридного впливу на Україну з боку агресора;

— невідповідність стану організації морських перевезень потребам національної економіки, суттєва залежність зовнішньої торгівлі від іноземних перевізників;

— послаблення конкурентних позицій морських портів України на міжнародному та регіональному ринку портових послуг, зокрема, стосовно глобальних транзитних вантажопотоків за напрямками Європа — Азія;

— відсутність належного законодавчого та організаційного забезпечення використання внутрішніх водних шляхів, насамперед рр. Дніпро, Дунай, Десна, Південний Буг, для розширення вантажної та логістичної бази морських і змішаних перевезень «річка – море»;

— зниження показників вітчизняного суднобудування та судноремонту як важливого

сегмента національної економіки з значним синергетичним потенціалом;

— незадовільний стан продовольчої безпеки держави і погіршення балансу споживання основних продуктів харчування населенням держави як результат занепаду у сфері рибного господарства;

— відсутність активної політики видобутку вуглеводнів на українській частині шельфу Чорного та Азовського морів;

— небезпечний стан Чорного і Азовського морів та морського узбережжя внаслідок техногенного впливу і протиправних дій порушників міжнародного екологічного законодавства;

— втрата біологічного та ландшафтного різноманіття в акваторіях Азовського та Чорного морів;

— світові тенденції до поширення незаконної діяльності на морі (піратство, тероризм, контрабанда зброї, наркотичних

— перешкоджання морегосподарській діяльності України;

— подальше порушення територіальної цілісності шляхом поширення агресії у приморських регіонах, внутрішніх морських водах і територіальному морі України;

— проведення розвідувальної і диверсійно-підривної діяльності у приморських регіонах і на об'єктах морської індустрії, у внутрішніх морських водах, територіальному морі та виключній (морській) економічній зоні України, підтримка терористичних організацій на території України морським шляхом;

— отримання незаконної вигоди у результаті видобування і використання ресурсів та інфраструктури тимчасово окупованої території України;

— обмеження свободи мореплавства, включаючи плавання українських кораблів і кораблів держав-партнерів України у Чорному, Азовському морях і Керченській протоці;

— виключення України із транзитних вантажопотоків і втрату нею частини транзитного потенціалу» [1].

*Показник даної колонки слід розглядати як такий, що впливає на всі визначені в Морській доктрині України національні інтереси на морі, але різною мірою. Позначкою «+» відмічені сфери національних інтересів, реалізація котрих повною мірою унеможливлена через дії РФ, позначка ж «+/-» вказує на національні інтереси, на які впливають дії РФ, але їхня реалізація можлива, хоча і обмежена

В умовах окупації АР Крим та війни з РФ, Україна не контролює всі ділянки морського кордону

Сучасна культурологічна парадигма України визнає подібні прояви як різновиди «моральної деградації», однак у разі легалізації проституції, або формуванні іншої парадигми, такі явища стануть частиною впорядкованого бізнесу і будуть привносити в економіку України податки, а самі діятимуть у встановлений і безпечний для споживачів спосіб

Під публічним адмініструванням розуміється «цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та виконання основних функцій: орієнтуючого планування, яке визначає бажані напрями розвитку, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування та координування діяльності, а також моніторинг результатів» [Цит. за 8, с. 5].

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

речовин і прекурсорів, нелегальна міграція, торгівля людьми).

Водночас, Морською доктриною до пріоритетних національних інтересів на морі віднесені: «(А) задоволення потреб суспільства, економіки і держави у використанні ресурсів моря, (В) посилення позиції України серед провідних морських держав, також (С) забезпечення безпеки шляхом (літерні позначки мої, —Н. С.):

- підтримки свободи відкритого моря;
- захисту державного суверенітету у внутрішніх морських водах, територіальному морі, повітряному просторі над ними, на морському дні та надрах у їх межах;
- захисту суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, а також у стратегічно важливих для держави районах моря;
- захисту національних інтересів у Світовому океані;
- забезпечення у територіальному морі та внутрішніх морських водах режиму судноплавства, що встановлений Конвенцією ООН по морському праву та іншими міжнародними документами;
- охорони людського життя на морі і рятування людей, майна та суден;
- запобігання забрудненню морського середовища, проведення ефективного екологічного моніторингу;
- досягнення стану морського природного середовища у територіальних водах та у винятковій морській економічній зоні України, яке відповідає поняттю «добрий екологічний стан» у розумінні Рамкової Директиви Європейського Союзу про Морську Стратегію, та підтримання такого стану в довготривалій перспективі;
- забезпечення контролю за функціонуванням життєво важливих морських комунікацій (територіальне море, Керч-Снікальський канал, підходи до морських портів, гирл рр. Південний Буг, Дніпро та інші райони інтенсивного судноплавства);
- провадження морегосподарської діяльності з:

— розвитку торговельного мореплавства, морського і внутрішнього водного транспорту в цілому;

— створення та розвитку національних судноплавних компаній і національного торговельного флоту;

— відродження суднобудування і судноремонту;

— розвитку, підвищення ефективності та забезпечення конкурентоспроможності морських портів України;

— розвитку інфраструктури внутрішніх водних шляхів, річкових портів та терміналів;

— вивчення, розвідки, видобування, використання, збереження невідновних та відтворення відновних ресурсів, які не відносяться до водних біоресурсів, та мінімізації шкоди навколишньому природному середовищу під час експлуатації ресурсів моря;

— вивчення, збереження, невиснажливе видобування та стале відтворення рибних та інших водних біоресурсів;

— проведення морських наукових досліджень;

— підготовки та перепідготовки моряків, науковців та інших фахівців, зайнятих морською діяльністю;

— забезпечення збалансованого розвитку приморських регіонів» [1].

Виходячи з бачення Морською доктриною загроз національній безпеці та розуміння визначених нею пріоритетних національних інтересів на морі, морську безпеку, з урахуванням доктринальних визначень, слід розуміти як стан захищеності національних інтересів України на морі від загроз національній безпеці [в сфері морської діяльності -?]. Остання частина речення викликає питання: а чи можуть бути передбачені Морською доктриною всі загрози, котрі можуть відчувати на собі національні інтереси на морі?

Якщо детально проаналізувати відповідність передбачених Морською доктриною загроз національній безпеці в сфері морської діяльності, то очевидним стає невідповідність спектру таких загроз переліку національних інтересів України, як морської держави, визначених цією ж доктриною.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Зокрема, таке порівняння доцільно провести в Таблиці 1, встановивши наявний рівень оцінки Морською доктриною загроз задекларованим національним інтересам України в сфері морської діяльності.

Таблиця 1

Таблиця відповідності передбачених загроз національній безпеці в сфері морської діяльності спектру національних інтересів України на морі згідно з Морською доктриною України

Національні інтереси України на морі	Загрози національній безпеці України в сфері морської діяльності	* ¹ Загрози дій рф (включаючи дії окупаційної адміністрації) як держави-агресора щодо дестабілізації обстановки в Азово-Чорноморському регіоні шляхом гібридних впливів
підтримка свободи відкритого моря	—	+/-
захист державного суверенітету у внутрішніх морських водах, територіальному морі, повітряному просторі над ними, на морському дні та надрах у їх межах	—	+/-
захист суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, а також у стратегічно важливих для держави районах моря	—	+/-
захист національних інтересів у Світовому океані	1) невідповідність стану організації морських перевезень потребам національної економіки, суттєва залежність зовнішньої торгівлі від іноземних перевізників	+/-

¹ Показник даної колонки слід розглядати як такий, що впливає на всі визначені в Морській доктрині України національні інтереси на морі, але різною мірою. Позначкою «+» відмічені сфери національних інтересів, реалізація котрих повною мірою унеможливлена через дії рф, позначка ж «+/-» вказує на національні інтереси, на які впливають дії рф, але їхня реалізація можлива, хоча і обмежена

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

забезпечення у територіальному морі та внутрішніх морських водах режиму судноплавства, що встановлений Конвенцією ООН по морському праву та іншими міжнародними документами	1) світові тенденції до поширення незаконної діяльності на морі (піратство, тероризм, контрабанда зброї, наркотичних речовин і прекурсорів, нелегальна міграція, торгівля людьми)	+/-
охорона людського життя на морі і рятування людей, майна та суден		+/-
запобігання забрудненню морського середовища, проведення ефективного екологічного моніторингу	небезпечний стан Чорного і Азовського морів та морського узбережжя внаслідок техногенного впливу і протиправних дій порушників міжнародного екологічного законодавства	+
досягнення стану морського природного середовища у територіальних водах та у винятковій морській економічній зоні України, яке відповідає поняттю «добрий екологічний стан» у розумінні Рамкової Директиви Європейського Союзу про Морську Стратегію, та підтримання такого стану в довготривалій перспективі	сутність належного законодавчого та організаційного забезпечення використання внутрішніх водних шляхів, насамперед рр. Дніпро, Дунай, Десна, Південний Буг, для розширення вантажної та логістичної бази морських і змішаних перевезень «річка – море»	+/-
забезпечення контролю за функціонуванням життєво важливих морських комунікацій (територіальне море, Керч-Єнікальський канал, підходи до морських портів, гирл рр. Південний Буг, Дніпро та інші райони інтенсивного судноплавства)		+/-
Провадження морегосподарської діяльності з:		
— розвитку торговельного мореплавства, морського і внутрішнього водного транспорту в цілому;	невідповідність стану організації морських перевезень потребам національної економіки, суттєва залежність	+/-

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

	зовнішньої торгівлі від іноземних перевізників	
— створення та розвитку національних судноплавних компаній і національного торговельного флоту;	1) зниження показників вітчизняного суднобудування та судноремонту як важливого сегмента національної економіки з значним синергетичним потенціалом;	+/-
— відродження суднобудування і судноремонту;		+/-
— розвиток, підвищення ефективності та забезпечення конкурентоспроможності морських портів України;	1) послаблення конкурентних позицій морських портів України на міжнародному та регіональному ринку портів послуг, зокрема, стосовно глобальних транзитних вантажопотоків за напрямками Європа – Азія; 2) відсутність належного законодавчого та організаційного забезпечення використання внутрішніх водних шляхів, насамперед рр. Дніпро, Дунай, Десна, Південний Буг, для розширення вантажної та логістичної бази морських і змішаних перевезень «річка – море»	+
— розвиток інфраструктури внутрішніх водних шляхів, річкових портів та терміналів;		+/-
— вивчення, розвідки, видобування, використання, збереження невідновних та відтворення відновних ресурсів, які не відносяться до водних біоресурсів та мінімізації шкоди навколишньому природному середовищу під час експлуатації ресурсів моря;	1) відсутність активної політики видобутку вуглеводнів на українській частині шельфу Чорного та Азовського морів; 2) небезпечний стан Чорного і Азовського морів та морського узбережжя внаслідок техногенного впливу і протиправних дій порушників міжнародного екологічного законодавства	+/-

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

— вивчення, збереження, невиснажливе видобування та стає відтворення рибних та інших водних біоресурсів;	1) незадовільний стан продовольчої безпеки держави і погіршення балансу споживання основних продуктів харчування населенням держави як результат занепаду у сфері рибного господарства; 2) втрата біологічного та ландшафтного різноманіття в акваторіях Азовського та Чорного морів; 3) небезпечний стан Чорного і Азовського морів та морського узбережжя внаслідок техногенного впливу і протиправних дій порушників міжнародного екологічного законодавства	+/-
— проведення морських наукових досліджень	—	+ \ -
— підготовки та перепідготовки моряків, науковців та інших фахівців, зайнятих морською діяльністю	—	+ \ -
забезпечення збалансованого розвитку приморських регіонів	відсутність належного законодавчого та організаційного забезпечення використання внутрішніх водних шляхів, насамперед рр. Дніпро, Дунай, Десна, Південний Буг, для розширення вантажної та логістичної бази морських і змішаних перевезень «річка – море»	+

Як вбачається, перелік загроз національній безпеці України в сфері морської діяльності лише частково, і лише у доволі вузьких спектрах, посягає на перелік національних інтересів на морі.

Значно детальнішим є перелік загроз та ризиків національним інтересам, і у тому числі, на морі, містить Закон Про основи національної безпеки [5].

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Аналізуючи ст. 7 Закону Про основи національної безпеки, стає очевидним, що більш ніж вагома низка загроз, котрі мали б бути враховані в Морській доктрині, авторами доктрини не були враховані. При обранні зі загального списку загроз національній безпеці в морській сфері, визначені саме ті, котрі

мають безпосереднє відношення до сфери, встановленої морською доктриною – забезпечення національних інтересів на морі та розвитку України як морської держави. Одразу наведемо їх у Таблиці 2 у з відповідними поясненнями причин їх обрання і контексту застосування.

Таблиця 2

Таблиця загроз національній безпеці за Законом Про основи національної безпеки, стосовно морської безпеки України

Загрози національній безпеці, які створюють загрозу національним інтересам України на морі та негативно впливають на розвиток України як морської держави	Пояснення причин віднесення таких загроз до загроз національним інтересам в окреслених сферах
Загальні загрози національній безпеці	
1) посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав	1) Морський кордон України юридично становить 1355 км ¹ : Чорним морем — 1056,5 км; Азовським морем — 249,5 км; Керченською протокою — 49 км.
2) спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав	Як морська держава, Україна має забезпечити свій суверенітет в межах територіального моря, а також зберегти свої права суб'єкта міжнародних відносин в Світовому океані.
3) воєнно-політична нестабільність, регіональні та локальні війни (конфлікти) в різних регіонах світу, насамперед поблизу кордонів України	Попередні територіальні суперечки з приводу територій морського кордону (о. Тузла, о. Зміїний), окупація АРК Крим та материкової частини прибережної території України та війна на морі обумовлює необхідність віднесення вказаних загроз до особливо небезпечних загроз національній безпеці котрі, своїми наслідками мають безпосередній вплив на основні національні інтереси України, у тому числі, і особливо – на морі, адже безпосередньо посягають на національні інтереси України як морської держави.

¹ В умовах окупації АР Крим та війни з рф, Україна не контролює всі ділянки морського кордону

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

у сфері державної безпеки	
4) розвідувально-підривна діяльність іноземних спеціальних служб	2) Загальна площа територіальних вод України юридично становить 29 454 км² (з урахуванням юридичних морських кордонів України), контроль за котрими важчий ніж контроль за прикордонними районами суші. Україна межує морем, серед інших, з державою, котра багато років до відкритої агресії, і останні 10 років веде агресивну загарбницьку політику відносно суверенітету України, використовуючи прибережні і морські території. 3) Вища вірогідність вербування населення регіонів прибережжя, а також моряків, за межами України.
5) загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян	
6) поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності	4) Морська сфера є однією з найприбутковіших сфер бізнесу, економіки, і однією з найбільш уразливою від корупції в контролюючих органах. Працевлаштування в бізнес-секторі морської сфери (моряки та інший морський сервіс) також контролюється державою через посадових осіб.
7) загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України	5) Близькість до території країни агресора, а також можливість вчинення терористичних впливів з використанням моря та інших морських артерій, котрі поєднані з морем, збільшують загрозу можливих застосувань різних об'єктів ушкоджень з боку моря, відносно моря та з використанням моря.
8) можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів	Див. п. п. 1—2,5 пояснень в цій колонці.
9) прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України	6) населення прибережних регіонів, історично, більше російськомовне. Відповідно, воно зорієнтоване на російськомовні канали мовлення, котрі можуть розпалювати між-етнічну ворожнечу та антидержавницькі настрої;

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

	7) На території прибережних територій України населення не моноетнічне. Зокрема, в Одеській області з 137 національностей населення України представлено 136. При реалізації вказаних у п. 6 ІПСО дій відносно національних груп, вірогідність реалізації такої загрози значно вища.
у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України:	
10) поширення зброї масового ураження і засобів її доставки	Див. п. 1—2 пояснень в цій колонці, а також 8) додавання до інших засобів доставки такої зброї доставки її морем.
11) нелегальна міграція	Див. п. п. 2, а також 9) поширеність нелегальної міграції морем;
12) можливість втягування України в регіональні збройні конфлікти чи у протистояння з іншими державами	Див. п. п. 1—2, 5, 6—7 пояснень в цій колонці
13) нарощування іншими державами поблизу кордонів України угруповань військ та озброєнь, які порушують співвідношення сил, що склалося	Див. п. п. 1—2, 5 пояснень в цій колонці
14) небезпечне зниження рівня забезпечення військовою та спеціальною технікою та озброєнням нового покоління Збройних Сил України, інших військових формувань, що загрожує зниженням їх боєздатності	Див. п. п. 1—2, 5 пояснень в цій колонці, а також 10) в умовах війни оновлення ВМС сучасної технікою є запорукою ефективного протистояння агресії з моря. Така техніка специфічна, і її маршрутизація, переважно, відбувається морським шляхом.
15) незавершеність договірно-правового оформлення і недостатнє облаштування державного кордону України	Див. п. 1 пояснень в цій колонці

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

16) незадовільний рівень соціального захисту військовослужбовців, громадян, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей	11) для приморських регіонів, крім загальних окреслених ризиків, додаються соціальний захист військовослужбовців, у т. ч. ВМС, належне забезпечення їх житлом під час служби та у відставці, захист членів їх сімей та державні гарантії утримання сімей у разі втрати годувальника мають специфічні характеристики
17) зростання небезпеки для життя і здоров'я цивільного населення, насамперед дітей, внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів	Див. п. п. 1—2, 5 пояснень в цій колонці
у внутрішньополітичній сфері	
18) можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин, радикалізації та проявів екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин та релігійних громад	Див. п. п. 6—7 пояснень в цій колонці
19) загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України	
в економічній сфері	
20) істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку	12) вплив мілітаристичної агресії саме на порти, які забезпечують транспортування зерна та інших стратегічно важливих для економіки України продуктів; 13) значна кількість інвестицій у Причорномор'я України здійснювалося бізнесменами з рф; 14) Безвідносно війни зниження інвестиційної активності, попри привабливість приморського регіону, обумовлюється: — рівнем корупції в регіоні, котрий лякає інвесторів; — відсутністю ефективної привабливої інвестиційної політики; — рівнем безпеки в регіоні.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

21) ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки	Див. п. 1—2, 5 пояснень в цій колонці, а також
22) нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави	
23) критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення	15) формування систем державного контролю без серйозного урахування особливостей морегосподарського комплексу та морського бізнесу; 16) вакууми в законодавчому регулюванні морської діяльності та економіки моря; 17) відсутність в Україні торгового флоту і фактичне делегування через це частини функцій економіки країни зарубіжним перевізникам; 18) повна залежність Українського морського ринку від зовнішнього перевізника.
24) недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці	
25) критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку	
26) нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером та низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості	
27) небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки	
28) «тінізація» національної економіки	
29) переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними	Див. п. 4 пояснень в цій колонці
у соціальній та гуманітарній сферах	
30) невідповідність програм реформування економіки країни і результатів їх здійснення визначеним соціальним пріоритетам	Див. п. п. 15—18 пояснень в цій колонці

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

31) неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення	19) Морська сфера в Україні має свою специфіку: через сепарацію учасників цих відносин на морські адміністративні (державні та комунальні) структури, котрі здійснюють забезпечення, контроль, облік тощо в морській сфері, а моряків. Якщо перша категорія отримує доволі високі зарплати і має достатній захист, друга категорія заробляє за межами України, відповідно, в Україні доходів не має і податки не сплачує за виключенням тих, хто заради забезпечення соціального захисту, реєструється як СПД. На фоні цих двох забезпечених категорій, рівень розриву між працівниками морської сфери і іншими категоріями надто чутливий.
32) криза системи охорони здоров'я і соціального захисту населення і, як наслідок, небезпечне погіршення стану здоров'я населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб	20) У приморських регіонах через посилену міграцію завжди вищий рівень захворюваності, у т. ч. на інфекційні екзотичні хвороби. Також поширенню захворюваності сприяють теплі зими та висока вологість повітря. Водночас, медичні працівників високої кваліфікації, переважно, сконцентровані в центральній частині країни. 21) Внаслідок низького рівня розвитку доступної індустрії розваг у віддалених від центральної частини країни регіонів, молодь в таких регіонах схильється до соціальних девіацій: алкоголізму, наркоманії.
33) прояви моральної та духовної деградації суспільства	22) Міграція моряків обумовлює попит на індустрію секс-послуг (проституція, стриптиз, інтимний масаж, тощо)², яка є невід'ємною складовою будь-якого міста-порту.

² Сучасна культурологічна парадигма України визнає подібні прояви як різновиди «моральної деградації», однак у разі легалізації проституції, або формуванні іншої парадигми, такі явища стануть частиною впорядкованого бізнесу і будуть привносити в економіку України податки, а самі діятимуть у встановлений і безпечний для споживачів спосіб

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

у науково-технологічній сфері	
34) наростаюче науково-технологічне відставання України від розвинутих країн	у науково-технологічній сфері 23) дослідження сфери моря не мають належного державного фінансування через відсутність спеціальних програм та грантових привілеїв до таких досліджень. 24) Патентування в державі перебуває в занепаді, і винаходи в морській сфері, переважно, або перетікають за кордон, або лишаються непоміченими на прикладному рівні. 25) Майже відсутнє державне виробництво продукції запиту морської сфери. 26) Відсутність торговельного флоту не утворює попиту на нові технології в сфері суднобудування. 27) Ринок попиту на працівників морської сфери постійно знижується. 28) Моряки працюють за межами України, що, наразі, утворює високий попит на їхню підготовку, однак робочими місцями Україна, через відсутність власного торговельного флоту, їх забезпечити не в змозі.
35) неефективність державної інноваційної політики, механізмів стимулювання інноваційної діяльності	
36) низька конкурентоспроможність продукції	
37) нерозвиненість внутрішнього ринку високотехнологічної продукції та відсутність його ефективного захисту від іноземної технічної і технологічної експансії	
38) нерозвиненість внутрішнього ринку високотехнологічної продукції та відсутність його ефективного захисту від іноземної технічної і технологічної експансії	
39) зниження внутрішнього попиту на підготовку науково-технічних кадрів для наукових, конструкторських, технологічних установ та високотехнологічних підприємств, незадовільний рівень оплати науково-технічної праці, падіння її престижу, недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності	
40) вплив учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України	
у сфері цивільного захисту	
41) невідповідність сучасним викликам стану єдиної державної системи цивільного захисту, сил цивільного захисту, їх технічного оснащення	29) В умовах війни виклики в сфері цивільного захисту. Південні регіони, які зазнають швидких, часто непередбачуваних атак ворога з моря, суттєво відрізняються від рівня як уразливості, так і часу на убезпечення, ніж центральні і західні регіони країни. 30) Особливу небезпеку в приморських регіонах складає специфіка історичної забудови, котра не передбачає наявності якісних сховищ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

	на кшталт метро або обладнаних бомбосховищ.
42) значне антропогенне і техногенне перевантаження території України, зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру	Див. п. п. 5 пояснень в цій колонці, а також
43) погіршення технічного стану гідротехнічних споруд каскаду водосховищ на річці Дніпро	31) Всі річки течуть у море, і будь-яка техногенна катастрофі в Дніпрі призводить до продовження її в акваторії Чорного моря з прогресією.
44) небезпека техногенного, у тому числі ядерного та біологічного, тероризму	Наслідки підриву Каховського водосховища відбилися на приморському регіоні змиванням в море всього, що змивала вода Дніпра протягом руху, виносячи це в море та в підземні води силою течії. Екологічні трагедії, зріст кишкових розладів, загроза холери... Море і приморський регіон приймає на себе все, що вносять в нього річки.
в екологічній сфері	
45) нераціональне, виснажливе використання мінерально-сировинних природних ресурсів як невідновлюваних, так і відновлюваних	32) Неконтрольоване виснаження природних ресурсів країною-агресором: знищення заповідних територій, видобуток корисних копалин на узбережжі.
46) погіршення екологічного стану водних басейнів, загострення проблеми транскордонних забруднень та зниження якості води	33) Нераціональне використання ресурсів моря. 34) Аварії та їх екологічні наслідки (справа Делфі).
47) неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів	Див. п. п. 5, 31 Пояснень в цій колонці, а також

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

48) неефективність заходів щодо подолання негативних наслідків військової та іншої екологічно небезпечної діяльності	Див п. 31 пояснень в цій колонці, а також
49) застарілість та недостатня ефективність комплексів з утилізації токсичних і екологічно небезпечних відходів	35) На морі та в приморських територіях заходи подолання екологічних наслідків військової та іншої небезпек мають особливий специфічний характер через масштабність та особливість природного середовища.
в інформаційній сфері	
50) поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії	Див. п. п. 6, 7 пояснень в цій колонці.
51) комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм	36) Кібертаки на об'єкти критичної інфраструктури та морегоподарський комплекс має особливі наслідки, які необхідно враховувати при формуванні правового забезпечення кібербезпеки об'єктів морської інфраструктури.
52) намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації	Див. п. п. 6—7 пояснень в цій колонці, а також 37) Особливістю прибережних південних регіонів України є їх традиційна до війни з РФ російськомовність і, відповідно, зорієнтованість на російськомовні канали інформації, через які, зазвичай, здійснювалось і досі здійснюється основний масив маніпулятивних вкидань. 38) На прикордонні і наближені до бойових дій під час війни території, спрямовується значно більша кількість ІПСО, ніж на інші віддалені регіони.
53) розголошення інформації, яка становить державну таємницю, або іншої інформації з обмеженим доступом, спрямованої на задоволення потреб і забезпечення захисту національних інтересів суспільства і держави	39) Функціонування ВМС, ЗСУ, СБУ на узбережжі під час війни та в мирний час утворює особливо «цікавий інформаційний об'єкт» для реального або потенційного ворога. Тому залучення місцевих мешканців до збирання інформації про влучання у разі обстрілів, а також про розташування, характер діяльності об'єктів шпигунства представляє специфічну для прибережного регіону загрозу.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Таким чином, виходячи не лише з Морської доктрини, а й, насамперед, зі змісту Закону Про основи національної безпеки, перелік загроз, котрі впливають на розвиток України як морської держави, значно ширший, ніж вказаний в Морській доктрині. Більш того, очевидно, що і спектр національних інтересів, котрі підлягають контролю з боку морської безпеки, також, значно ширший, ніж встановлює Морська доктрина.

Інкорпорація загроз національній безпеці в морській сфері Закону Про основи національної безпеки (1) та Морської доктрини України (2) відображають доволі чітку характеристику сучасного державного бачення проблематики загроз в контексті морської безпеки з боку законодавця (1) та уряду (2).

У зведеній Таблиці 3 визначимо основні загрози національній безпеці в сфері морської діяльності та встановимо їх зв'язок з впливом на національні інтереси на морі.

Таблиця 3

Таблиця основних загроз національній безпеці котрі впливають на морську діяльність та уразливих від них національних інтересів

Примітка: Позначкою **залиття** у таблиці відмічені загрози та національні інтереси, передбачені в Морській доктрині.

Загрози національній безпеці в сфері морської діяльності та джерело її нормативного визначення	Нормативно окреслені національні інтереси, котрі потребують убезпечення від загроз та джерело їх нормативного визначення	Не окреслені правовою політикою національні інтереси, котрі потребують убезпечення від загроз
<i>Загальні загрози національній безпеці України на морі</i>	<i>Загальнонаціональні інтереси України на морі</i>	
1) Посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав [Закон Про основи національної безпеки]	1) підтримка свободи відкритого моря; 2) захист державного суверенітету у внутрішніх морських водах, територіальному морі, повітряному просторі над ними, на морському дні та надрах у їх межах; 3) захист суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, а також у стратегічно	1) Конституційне закріплення та нормативне забезпечення статусу України як морської держави. 2) Конституційні гарантії міжнародної політики України в сфері збереження територіальних кордонів України в морі.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

2) Дії російської федерації (включаючи дії окупаційної адміністрації) як держави-агресора щодо дестабілізації обстановки в Азово-Чорноморському регіоні із застосуванням інформаційного, політичного, економічного та військового впливу, спрямовані на:	важливих для держави районах моря; 4) захист національних інтересів у Світовому океані; 5) забезпечення у територіальному морі та внутрішніх морських водах режиму судноплавства, що встановлений Конвенцією ООН по морському праву та іншими міжнародними документам; 6) забезпечення контролю за функціонуванням життєво важливих морських комунікацій (територіальне море, Керч-Єнікальський канал, підходи до морських портів, гирл рр. Південний Буг, Дніпро та інші райони інтенсивного судноплавства) [Морська доктрина]	1) Спеціальні режими забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина для мешканців приморської території України та моряків. 2) Державна політика безпеки торговельного судноплавства, у т. ч. в умовах війни. 3) Міжнародні та національні пріоритети захисту та відновлення приморських територій. 4) Відновлення функціонування портової інфраструктури та транзитного потенціалу України. 5) Відновлення екологічного балансу в приморських регіонах України.
— легітимізацію тимчасової окупації території України, втрату суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, а також визнання світовою спільнотою нового територіального розподілу;		
— посягання на національні інтереси України на морі;		
— перешкоджання морегосподарській діяльності України;		
— подальше порушення територіальної цілісності шляхом поширення агресії у приморських регіонах, внутрішніх морських водах і територіальному морі України;		
— проведення розвідувальної і диверсійно-підривної діяльності у приморських регіонах і на об'єктах морської індустрії, у внутрішніх морських водах, територіальному морі та виключній (морській) економічній зоні України, підтримка терористичних організацій на території України морським шляхом;		

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

— отримання незаконної вигоди у результаті видобування і використання ресурсів та інфраструктури тимчасово окупованої території України;		
— обмеження свободи мореплавства, включаючи плавання українських кораблів і кораблів держав-партнерів України у Чорному, Азовському морях і Керченській протоці;		
— виключення України із транзитних вантажопотоків і втрату нею частини транзитного потенціалу [Морська доктрина]		
3) Спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав [Закон Про основи національної безпеки]		1) Гарантії державного реагування України у разі втручання у внутрішні справи України з боку інших держав.
4) Воєнно-політична нестабільність, регіональні та локальні війни (конфлікти) в різних регіонах світу, насамперед поблизу кордонів України [Закон Про основи національної безпеки]		1) Воєнно-політичний статус України: рішення про її участь у Південно-атлантичному альянсі / позаблоковість / тощо.
Загрози національній безпеці України на морі у сфері державної безпеки	Національні інтереси України у сфері державної безпеки на морі	
5) Розвідувально-підприємна діяльність іноземних спеціальних служб [Закон Про основи національної безпеки]		1) Економічна, політична, екологічна, соціальна стабільність приморських регіонів.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

6) Загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян [Закон Про основи національної безпеки]		2) Соціальна політика упередження розвідувально-підривної діяльності спецслужб на території приморських регіонів України та в територіальному морі.
7) Поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності [Закон Про основи національної безпеки]		1) Безпека морського бізнесу і політика сприяння розвитку України як морської держави. 2) Прозорість контролюючих механізмів з боку влади в морській сфері. 3) Захищеність інвестицій в морський бізнес від впливів корупції.
8) Загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України [Закон Про основи національної безпеки]		1) Системи військового та цивільного захисту. 2) Спеціальні режими безпеки приморських територій від терактів, епідемій, епізоотій, епіфітотій.
9) Можливість незаконного ввезення в країну зброї, боеприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів [Закон Про основи національної безпеки]		1) Митна безпека України. 2) Контрольоване ввезення морем товарів воєнного та подвійного призначення, а також заборонених товарів.
10) Прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України [Закон Про основи національної безпеки]		1) Визнання цінності етнічного різноманіття української нації приморського регіону української нації приморського регіону. 2) Патріотизм та солідарність населення України.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Загрози національній безпеці України на морі у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України</i>	<i>Національні інтереси України у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України на морі</i>	
11) Поширення зброї масового ураження і засобів її доставки [Закон Про основи національної безпеки]		1) Покращення систем цивільного захисту та навчання населення діям у відповідних умовах.
12) Нелегальна міграція [Закон Про основи національної безпеки]		1) Міграційна безпека України [Див. 7]. 2) Гарантії для легальних мігрантів.
13) Світові тенденції до поширення незаконної діяльності на морі (піратство, тероризм, контрабанда зброї, наркотичних речовин і прекурсорів, нелегальна міграція, торгівля людьми) [Морська доктрина]	1) забезпечення у територіальному морі та внутрішніх морських водах режиму судноплавства, що встановлений Конвенцією ООН по морському праву та іншими міжнародними документам; 2) охорона людського життя на морі і рятування людей, майна та суден [Морська доктрина]	1) Особливі режими безпеки від піратства, морського тероризму, морської контрабанда зброї, наркотичних речовин і прекурсорів, нелегальна міграції, торгівля людьми приморських територій. 2) Державні гарантії компенсацій жертвам морського піратства та торгівлі людьми на морі.
14) Можливість втягнення України в регіональні збройні конфлікти чи у протистояння з іншими державами [Закон Про основи національної безпеки]		1) Воєнно-політичний статус України. 2) Конституційні гарантії дотримання воєнно-політичного статусу України.
4) Нарощування іншими державами поблизу кордонів України угруповань військ та озброєнь, які порушують співвідношення сил, що склалося [Закон Про основи національної безпеки]		3) Забезпеченість військовою та спеціальною технікою та озброєнням нового покоління Збройних Сил України, інших військових формувань.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

5) Небезпечне зниження рівня забезпечення військовою та спеціальною технікою та озброєнням нового покоління Збройних Сил України, інших військових формувань, що загрожує зниженням їх боєздатності [Закон Про основи національної безпеки]		
6) Незавершеність договірно-правового оформлення і недостатнє облаштування державного кордону України [Закон Про основи національної безпеки]		1) Міжнародні та національні гарантії встановлення та оформлення державного кордону морем.
7) Незадовільний рівень соціального захисту військовослужбовців, громадян, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей [Закон Про основи національної безпеки]		1) Соціальна політика в сфері підтримки військовослужбовців, демобілізованих, військових у відставці, їхніх родин та родин загиблих військових.
8) Зростання небезпеки для життя і здоров'я цивільного населення, насамперед дітей, внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів [Закон Про основи національної безпеки]		1) Система цивільного захисту населення приморських регіонів. 2) Посилені режими убезпечення населення приморських регіонів дитячого віку від воєнних та екологічних впливів.
Загрози національній безпеці України на морі у внутрішньополітичній сфері	Національні інтереси України на морі у внутрішньополітичній сфері	
9) Можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин,		1) *Патріотизм та солідарність населення України.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

радикалізації та проявів екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин та релігійних громад [Закон Про основи національної безпеки]		2) *Визнання цінності етнічного різноманіття української нації приморського регіону.
10) Загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України [Закон Про основи національної безпеки]		3) Інформаційна безпека України від інформаційної експансії та ІПСО. 4) Ментальне здоров'я нації.
Загрози національній безпеці України на морі в економічній сфері	Національні інтереси України на морі в економічній сфері	
11) Істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку [Закон Про основи національної безпеки]		
12) Невідповідність стану організації морських перевезень потребам національної економіки, суттєва залежність зовнішньої торгівлі від іноземних перевізників [Морська доктрина]		
13) Послаблення конкурентних позицій морських портів України на міжнародному та регіональному ринку портових послуг, зокрема, стосовно глобальних транзитних вантажопотоків за напрямками Європа – Азія [Морська доктрина]		

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

14) Зниження показників вітчизняного суднобудування та судноремонту як важливого сегмента національної економіки з значним синергетичним потенціалом [Морська доктрина]		
15) Ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки [Закон Про основи національної безпеки]		
16) Відсутність належного законодавчого та організаційного забезпечення використання внутрішніх водних шляхів, насамперед рр. Дніпро, Дунай, Десна, Південний Буг, для розширення вантажної та логістичної бази морських і змішаних перевезень «річка – море» [Морська доктрина]	1) досягнення стану морського природного середовища у територіальних водах та у винятковій морській економічній зоні України, яке відповідає поняттю «добрий екологічний стан» у розумінні Рамкової Директиви Європейського Союзу про Морську Стратегію, та підтримання такого стану в довготривалій перспективі; 2) забезпечення контролю за функціонуванням життєво важливих морських комунікацій (територіальне море, Керч-Єнікальський канал, підходи до морських портів, гирл рр. Південний Буг, Дніпро та інші райони інтенсивного судноплавства) [Морська доктрина]	
17) Нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави [Закон Про основи національної безпеки]		1) Нові програм страхування морського бізнесу під час воєнного стану. 2) Стратегії гнучкості фіскальної політики морського бізнесу в умовах воєнного стану.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

18) Критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромисловому комплексі, системах життєзабезпечення [Закон Про основи національної безпеки]	провадження морегосподарської діяльності з: — розвитку торговельного мореплавства, морського і внутрішнього водного транспорту в цілому;	
19) Недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці [Закон Про основи національної безпеки]	— створення та розвитку національних судноплавних компаній і національного торговельного флоту; — відродження суднобудування і судноремонту;	
20) Критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку [Закон Про основи національної безпеки]	— розвиток, підвищення ефективності та забезпечення конкурентоспроможності морських портів України; — розвиток інфраструктури внутрішніх водних шляхів, річкових портів та терміналів; — вивчення, розвідка, видобування, використання, збереження невідновних та відтворення відновних ресурсів, які не відносяться до водних біоресурсів та мінімізації шкоди навколишньому природному середовищу під час експлуатації ресурсів моря; — вивчення, збереження, невиснажливе видобування та стале відтворення рибних та інших водних біоресурсів; — проведення морських наукових досліджень [Морська доктрина]	

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

21) Незадовільний стан продовольчої безпеки держави і погіршення балансу споживання основних продуктів харчування населенням держави як результат занепаду у сфері рибного господарства [Морська доктрина]		1) Розвиток риболовецької та рибної промисловості. 2) Ефективна боротьба з браконьєрством. 3) Стимулювання інвестицій у рибну промисловість України. 4) Державна підтримка малого та середнього бізнесу України в сфері риболовлі та рибної промисловості.
22) Нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером та низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості [Закон Про основи національної безпеки]		1) Стратегії стимулювання і нарощування трудомістких виробництв в сфері економіки моря, зокрема, суднобудування, гідротехнічних та вантажних споруд, сховищ, терміналів, тощо, на рівні міжнародних вимог і стандартів. 2) Сприяння інвестиціям у вказаних сферах.
23) Небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки [Закон Про основи національної безпеки]		1) Політика «розумних інвестицій» в морський бізнес з урахуванням переваг збереження контрольного пакету акцій у вітчизняних інвесторів.
24) «Тінізація» національної економіки [Закон Про основи національної безпеки]		1) Легалізація частки найбільш цінних стратегічно значущих акторів морського бізнесу з податковою амністією.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

25) Переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними [Закон Про основи національної безпеки]		1) Єдина система пріоритетів національних інтересів щодо розвитку України як морської держави над регіональними інтересами. 2) Недопущення реалізації пріоритетів державних інтересів в цій сфері без урахування регіональних інтересів приморських регіонів. 3) Ефективна протидія корупції в морській сфері та в приморських регіонах. 4) Забезпечення прозорості та суворого дотримання виборчого законодавства під час місцевих виборів.
<i>Загрози національній безпеці України на морі в соціальній та гуманітарній сферах</i>	<i>Національні інтереси України на морі в соціальній та гуманітарній сферах</i>	
26) Невідповідність програм реформування економіки країни і результатів їх здійснення визначеним соціальним пріоритетам [Закон Про основи національної безпеки]	Забезпечення збалансованого розвитку приморських регіонів [Морська доктрина]	1) Процеси децентралізації влади та демократизації влади на місцях. 2) Формування і реформування економіки приморських регіонів в контексті розвитку України як морської держави.
27) Неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення [Закон Про основи національної безпеки]		1) Аналіз і формування пріоритетних напрямків ринку праці приморських територій. 2) Розробка інвестиційно привабливої політики приморських територій.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

		3) Державні програми розвитку туризму та індустрії розваг. 4) Забезпечення соціального захисту малозабезпечених верств населення, у т. ч. тимчасово переміщеним особам, в південних регіонах України. 5) Механізми соціального захисту моряків. 6) Розвиток ринку праці морської сфери та приморських регіонів.
28) Криза системи охорони здоров'я і соціального захисту населення і, як наслідок, небезпечне погіршення стану здоров'я населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб [Закон Про основи національної безпеки]		1) Система охорони здоров'я населення приморських регіонів з урахуванням особливих епідеміологічних, природних та екологічних особливостей та станів. 2) Система швидкого реагування медичної сфери на оперативні виклики. 3) Молодіжна та спортивна політика.
29) Прояви моральної та духовної деградації суспільства [Закон Про основи національної безпеки]		1) Духовність та Європейська система цінностей. 2) Свобода віросповідання та свобода від віросповідання. 3) Дотримання відокремленості церкви від держави.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Загрози національній безпеці України на морі у науково-технологічній сфері	Національні інтереси України на морі у науково-технологічній сфері	
30) Наростаюче науково-технологічне відставання України від розвинутих країн [Закон Про основи національної безпеки]		1) Науково-технологічний потенціал України в морській сфері. 2) Інтеграція наукової та освітянської спільноти України в Європейський морський науковий та освітянський простори.
31) Неефективність державної інноваційної політики, механізмів стимулювання інноваційної діяльності [Закон Про основи національної безпеки.		1) Державна підтримка інноваційної діяльності та прикладної науки в морській сфері.
32) Низька конкурентоспроможність продукції [Закон Про основи національної безпеки]		1) Відродження торговельного флоту України. 2) Розвиток вітчизняного суднобудівництва.
33) нерозвиненість внутрішнього ринку високотехнологічної продукції та відсутність його ефективного захисту від іноземної технічної і технологічної експансії [Закон Про основи національної безпеки]		3) Програми підтримки та стимулювання українських судновласників.
34) Нерозвиненість внутрішнього ринку високотехнологічної продукції та відсутність його ефективного захисту від іноземної технічної і технологічної експансії [Закон Про основи національної безпеки]		

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

35) Зниження внутрішнього попиту на підготовку науково-технічних кадрів для наукових, конструкторських, технологічних установ та високотехнологічних підприємств, незадовільний рівень оплати науково-технічної праці, падіння її престижу, недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності [Закон Про основи національної безпеки]		1) Морська освіта України, як однієї з галузей підготовки кадрів, попит на яких на світовому рівні тримається дуже високо. 2) Піднесення в державі розуміння престижності роботи в морській індустрії.
36) Відплив учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України [Закон Про основи національної безпеки]		1) Підтримка та стимулювання витребуваних на світовому рівні розробок вітчизняних вчених. 2) Розвиток патентної сфери в Україні та інтеграція її зі світовими патентними кластерами.
Загрози національній безпеці України на морі у сфері цивільного захисту	Національні інтереси України в сфері цивільного захисту на морі та в приморських регіонах	
37) Невідповідність сучасним викликам стану єдиної державної системи цивільного захисту, сил цивільного захисту, їх технічного оснащення [Закон Про основи національної безпеки]		1) Формування надійної багаторічної системи цивільного захисту приморських територій України. 2) Особливі режими безпекові для населення приморських регіонів від особливих загроз, пов'язаних з наближенням до моря, портів та перебування на техногенно перевантажених територіях.
38) Значне антропогенне і техногенне перевантаження території України, зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру [Закон Про основи національної безпеки]		

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

39) Погіршення технічного стану гідротехнічних споруд каскаду водосховищ на річці Дніпро [Закон Про основи національної безпеки]		3) Належний стан водних ресурсів та запасів питної води. 4) Фонди стратегічних запасів питної води.
40) Небезпека техногенного, у тому числі ядерного та біологічного тероризму [Закон Про основи національної безпеки]		5) Забезпечення належного стану систем цивільного захисту: бомбосховищ, бункерів тощо. 6) Формування стратегій евакуації населення.
Загрози національній безпеці України на морі в екологічній сфері	Національні інтереси України на морі в екологічній сфері	
41) Нераціональне, виснажливе використання мінерально-сировинних природних ресурсів як невідновлюваних, так і відновлюваних [Закон Про основи національної безпеки]		1) Раціональне використання природних ресурсів та корисних копалин морського дна та приморських територій. 2) Спеціальні режими захисту мінерально-сировинних ресурсів заповідного фонду півдня України.
42) Втрата біологічного та ландшафтного різноманіття в акваторіях Азовського та Чорного морів [Морська доктрина]	Запобігання забрудненню морського середовища, проведення ефективного екологічного моніторингу [Морська доктрина]	1) Правова політика забезпечення екосистеми півдня України. 2) Правова політика захисту та відновлення заповідного фонду півдня України.
43) Відсутність активної політики видобутку вуглеводнів на українській частині шельфу Чорного та Азовського морів [Морська доктрина]		1) Раціональне використання відкритих для добування нафтогазових родовищ півдня України. 2) Введення нових технологій видобутку вуглеводнів.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

44) Небезпечний стан Чорного і Азовського морів та морського узбережжя внаслідок техногенного впливу і протиправних дій порушників міжнародного екологічного законодавства [Морська доктрина]		3) Допуск до розробки важких до видобутку вуглеводних родовищ іноземних інвесторів та стимулювання вітчизняних видобувачів.
45) Погіршення екологічного стану водних басейнів, загострення проблеми транскордонних забруднень та зниження якості води [Закон Про основи національної безпеки]		1) Забезпечення належного стан водних ресурсів та запасів питної води. 2) Створення фондів стратегічних запасів питної води.
46) Неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів [Закон Про основи національної безпеки]		
47) Неефективність заходів щодо подолання негативних наслідків військової та іншої екологічно небезпечної діяльності [Закон Про основи національної безпеки]		1) Розвиток національних заходів подолання негативних наслідків екологічно-небезпечної діяльності. 2) Політика залучення інвесторів, технологій та правової допомоги задля сприяння в усуненні наслідків військової діяльності.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

48) Застарілість та недостатня ефективність комплексів з утилізації токсичних і екологічно небезпечних відходів [Закон Про основи національної безпеки]		1) Організаційно-правові механізми захисту моря та морських артерій від скидання токсичних та екологічно-небезпечних відходів. 2) Державне сприяння інноваційним методам переробки токсичних та екологічно небезпечних відходів в приморських регіонах.
Загрози національній безпеці України на морі в інформаційній сфері	Національні інтереси України на морі в інформаційній сфері	
49) Поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії [Закон Про основи національної безпеки]		1) Безпека свідомості населення. 2) Національна політика інформаційної безпеки.
50) Комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм [Закон Про основи національної безпеки]		2) Регіональні програми та заходи навчання медіагігієни: протидії інформаційним впливам, навіюванням, фейкам тощо.
51) Намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації [Закон Про основи національної безпеки]		
1) Розголошення інформації, яка становить державну таємницю, або іншої інформації з обмеженим доступом, спрямованої на задоволення потреб і забезпечення захисту національних інтересів суспільства і держави [Закон Про основи національної безпеки]		1) Ефективність захисту інформації. 2) Ефективність кримінального законодавства в сфері протидії кримінальним правопорушенням в сфері державної таємниці та конфіденційної інформації.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Як вбачається, кількість національних інтересів України в морській сфері дуже малою мірою відповідають оціненню на рівні Закону Про основи національної безпеки та Морській стратегії загрозам. Іншими словами, нормотворець не передбачає у вказаних документах всього спектру національних інтересів, котрі зазнають або перебувають під загрозою впливу, визначених в аналізованих нормативних документах негативних факторів та явищ (в редакції документів – «загроз»).

Тому, на науковому рівні підходів до формування стратегії правової політики морської безпеки необхідно провести низку досліджень, спрямованих, насамперед на виявлення неврахованих Законом про основи національної безпеки та Морською доктриною всіх національних інтересів, котрі зазнають, або можуть зазнавати від описаних загроз.

Задля цього, первинно, інтереси, визначені у третій колонці Таблиці 3 доцільно перевірити за допомогою соціологічних опитувань. Така перевірка дасть можливість визначити їхню актуальність, а також виявити інші соціальні цінності суспільства та груп, приналежних до морської сфери, які, вірогідно, мають пряму приналежність до сфери національних інтересів України на морі.

Наступний етап роботи полягає у групуванні таких інтересів за галузями права і аналізі їхньої уразливості від нормативно задекларованих загроз. На цьому етапі встановлюється повнота і коректність їх визначення з точки зору відповідних галузей права. Саме так логічно проводити подібне дослідження, адже, на відміну від безпекознавства, саме галузі та інституту права наділені необхідною задля нормативного визначення семіотикою та розумінням впливу на різні правові явища.

Так, наприклад, доцільно досліджувати конституційні настанови та гарантії розвитку України як морської держави, дотримання

прав і свобод громадян, у тому числі моряків, і, водночас, аналізувати дотримання міжнародних угод України, обов'язковість на які надана Верховною Радою України, унормованість забезпечення морських кордонів.

Досліджуючи питання зниження рівня корупції в портовому сервісі та на митниці, доцільно досліджувати й інкорпорувати морську сферу якнайширшого застосування публічного адміністрування¹ та єдиних вікон. Аналогічний підхід може мати місце і при дослідженні міграційних аспектів національних інтересів і загроз їм у морській сфері.

Питання безпеки приморських регіонів в економічній та соціально-гуманітарній сфері безпосередньо пов'язані з цивільно-правовими та господарськими відносинами, а також впливають на трудові відносини та соціальний захист (про що вже вказувалося раніше).

Кримінально-правове дослідження безпекової складової національних інтересів України як морської держави мають стосуватися як загальних питань корупції, так і особливостей оцінок корупційних дій та їх наслідків в морській сфері. Звичайно, що ця галузь також може, визначаючи об'єкти посягань, детально проаналізувати і визначити реальний перелік ризиків, котрі відчуває морська сфера економіки, екологія та, звичайно, населення приморських регіонів.

Цей перелік галузей, звичайно, є не повним з загального списку необхідних до залучення визначення реальних національних інтересів та загроз їм в морській сфері. В повному дослідженні національних інтересів та загроз їм, мають бути присутніми і господарське, і підприємницьке, і фіскальне право, а також синтетичні галузі: військове право, інформаційне право, та, звичайно, право національної безпеки.

Результатом дослідження таких галузей мають стати:

¹ Під публічним адмініструванням розуміється «цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та виконання основних функцій: орієнтуючого планування, яке визначає бажані напрями розвитку, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування та координування діяльності, а також моніторинг результатів» [Цит. за 8, с. 5].

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

1) Чіткий перелік національних інтересів на морі, котрі перебувають під тяжінням визначених в досліджуваних документах загроз.

2) Коректне формулювання, характеристика і визначення відповідних національних інтересів.

3) З урахуванням впорядкованого і сформульованого переліку національних інтересів на морі може бути конкретизований перелік загроз національним інтересам в морі, який може вплинути на нову редакцію Морської доктрини, перетворивши її з суто декларативного на стратегічний дієвий акт.

Дослідження стану нормативного визначення стратегій морської безпеки має виступати базовим для подальшої роботи з правовою політикою морської безпеки в цілому.

Зокрема, система впорядкованих, конкретизованих і взаємопов'язаних комплексів національних інтересів та загроз таким інтересам, принаймні, впорядковує тезаурус і логіку побудови правової політики в сфері морської безпеки.

Також, основою формування відповідної правової політики стає розуміння України як морської держави, а політика морської безпеки спрямовується на безпеку України як морської держави (замість «безпеці на морі», яка, по суті, зводиться до «безпеці у/на морській воді», і реалізації головної політичної цілі). Простіше: метою політики морської безпеки має бути убезпечення України як морської держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. І цій наскрізній ідеї має підпорядковуватися вся відповідна правова політика.

Таке розуміння має поширюватися на всі ланки дослідження, і, відповідно, орієнтувати дослідників на необхідність дослідження будь-якої з галузей-сегментів комплексного дослідження, на спільну ціль – визначення національних інтересів України як морської держави та внутрішніх та зовнішніх загроз, які на такі інтереси негативно впливають чи можуть вплинути в перспективі.

Окремим і самостійним сегментом дослідження стратегії політики морської безпеки в умовах Євроінтеграційних процесів України має стати аналіз відповідності національних інтересів та міра передбачення загроз таким інтересам з урахуванням Угоди про асоціацію України з ЄС [9].

Остаточне визначення національних інтересів України як морської держави та передбачення загроз, котрі тиснуть на такі інтереси, дає можливість сформулювати карту дій правової політики морської безпеки – суть Стратегії правової морської безпеки, котра даватиме основні напрями розвитку:

1) Правовій політиці морської безпеки: визначення напрямів, шляхів та способів нормативної складової убезпечення суспільних відносин в морській сфері.

2) Розвитку системи морської безпеки: спрямування діяльності держави на реалізацію національних інтересів України як морської держави.

3) Розвитку законодавства України як морської держави у відповідності до Угоди про асоціацію України з ЄС (а в перспективі - члена ЄС), а також як воєнно-політичного суб'єкта (в блоці або позаблокового).

Список використаної літератури

1. Морська доктрина України на період до 2035 р., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307. Офіційний вісник України від 14.12.2009 — 2009 р., № 94, с. 46, ст. 3216 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text>.
2. Железняк Н. А. Поняття державної правової політики та її загальна характеристика. Наукові записки КНЕУ. Т. 21 Юридичні науки. 2003. с. 8—14.
3. Шемшученко Ю. Конституція України і права людини // Право України. 2001. № 8.
4. Рішення Конституційного Суду України N17/81-97 у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство»). Офіційний вісник

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

України від 27.08.1998 — 1998 р., № 32, с. 59, ст. 1209, код акту 5855/1998 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text>.

5. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV Офіційний вісник України від 01.08.2003 — 2003 р., № 29, с. 38, ст. 1433, код акту 25801/2003. Текст документу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>.

6. Ліпкан В. А. Національна безпека України: кримінально-правова охорона: [навчальний посібник] / В. А. Ліпкан, І. В. Діордіца. К.: КНТ, 2007. 292 с. (Серія: Національна і міжнародна безпека) с. 10—12.

7. Денисов А. І. Правові засоби забезпечення національної міграційної безпеки України. Інформація і право 2018 № 2(25). С. 110—116. URL: <https://ippi.org.ua/denisov-ai-pravovi-zasobi-zabezpechennya-natsionalnoi-migratsiinoi-bezpeki-ukraini-st-110—116>.

8. Ястремська О. М., Мажник Л. О. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132 с.

9. Угода між Україною — з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами — з іншого боку. Офіційний вісник України від 26.09.2014 — 2014 р., № 75, т. 1, с. 83, ст. 2125. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

References

1. Maritime doctrine of Ukraine for the period until 2035, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 7, 2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text>.

2. Zheleznyak N. A. The concept of state legal policy and its general characteristics. KNEU scientific notes. Book 21. Legal Sciences. 2003. с. 8—14.

3. Yu. Shemshuchenko. Constitution of Ukraine and human rights // Право України. 2001. № 8.

4. Decision of the Constitutional Court of Ukraine N 17/81-97 in the case of the constitutional appeal of the Kyiv City Council of Trade Unions regarding the official interpretation of the third part of Article 21 of the Labor Code of Ukraine (the case of the interpretation of the term «legislation»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text>.

5. Act of Ukraine «On the Basics of National Security of Ukraine» dated June 19, 2003 № 964-IV Офіційний вісник України від 01.08.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>.

6. V. A. Lipkan National security of Ukraine: criminal law protection: [teaching manual] / V. A. Lipkan, I. V. Diorditsa. K.: KNT, 2007. 292 p. (Series: National and international security). P. 10—12.

7. Denisov A. I. Legal means of ensuring national migration security of Ukraine. Information and Law 2018 No. 2(25). P. 110—116. URL: <https://ippi.org.ua/denisov-ai-pravovi-zasobi-zabezpechennya-natsionalnoi-migratsiinoi-bezpeki-ukraini-st-110—116>.

8. Yastremska O. M., Majnyk L. O. Kh.: KHNEU named after S. Kuznetsa, 2015. 132 p.

9. The agreement between Ukraine-on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States-on the other. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

Savinova N. A. Maritime security legal policy strategy according to the maritime doctrine of Ukraine.

Ukraine, as a maritime state, in conditions of war and peace, must take care of the security of this status, its maritime privileges and obligations to other actors in the sphere of use of the World Ocean. Today, the state has a too narrow understanding of maritime security, which, in fact, does not cover all the security aspects that form such a direction at the general political level and at the level of the legal policy of the state.

The article proposes a radically new approach to assessing the content and content of the concept of «maritime security» taking into account the main guidelines of the Law of Ukraine on the Basics of

National Security and the basic strategic act of Ukraine in the field of policy formation of Ukraine as a maritime state - the Maritime Doctrine of Ukraine for the period until 2025. as well as the proposed stages of the scientific level of the formation of an effective and efficient strategy of the legal policy of maritime security of Ukraine.

Keywords: maritime state, maritime security, legal policy of maritime security, strategy of legal policy, national security at sea, Maritime Doctrine, national interests at sea, threats to national security in the sphere of maritime activities, association of Ukraine with the EU.